

Naslov dokumenta:	Kvalifikovano elektronsko potpisivanje i vremensko žigosanje PDF dokumenata korišćenjem aplikacije Adobe Acrobat Reader DC
Verzija:	1.25
Datum:	7.10.2024.
Autor:	Administratori Sertifikacionog tela Pošte

1. Preduslovi

Aplikacija Adobe Acrobat Reader DC (Document Cloud) može da se koristi za kvalifikovano elektronsko potpisivanje i vremensko žigosanje PDF i PDF/A dokumenata u skladu sa standardom ETSI EN 319 142-1, Electronic Signatures and Infrastructures (ESI); PAdES Digital Signatures; Part 1: Building blocks and PAdES baseline signatures. Aplikacija Adobe Acrobat Reader je besplatna, a može da se preuzme sa veb adrese: <u>http://www.adobe.com</u>.

Da bi moglo da se vrši **kvalifikovano** elektronsko potpisivanje i vremensko žigosanje PDF i PDF/A dokumenata korišćenjem aplikacije Adobe Acrobat Reader, u skladu sa standardom **ETSI EN 319 142-1 Part 1**, potrebno je da budu ispunjeni sledeći preduslovi:

- 1. Na računaru korisnika mora da bude instalisana aplikacija **Adobe Acrobat Reader DC** (ovaj dokument je napisan za aplikaciju Adobe Acrobat Reader DC 2024.003.20112 na Windows 10 računaru).
- 2. Na računaru korisnika mora da bude podešen tačan datum, vreme i vremenska (časovna) zona.
- 3. Korisnik koji vrši potpisivanje mora da poseduje kvalifikovani elektronski sertifikat i tajni (privatni) kriptografski ključ na smart kartici ili USB tokenu, a računar korisnika mora da bude podešen za korišćenje kvalifikovanog elektronskog sertifikata prema dokumentu Instalisanje klijentskog softvera A.E.T. SafeSign i korišćenje smart kartica i USB tokena sažeto uputstvo.
- 4. Korisnik koji vrši potpisivanje i primalac potpisanog PDF dokumenta moraju da preuzmu i instališu sertifikate ROOT CA servera Sertifikacionog tela Pošte, da bi moglo da se izvrši uspešno verifikovanje potpisanog PDF dokumenta. Postupak preuzimanja i instalisanja sertifikata ROOT CA servera **Pošta Srbije CA Root** je objašnjen u dokumentu **Preuzimanje i instalisanje sertifikata ROOT CA servera Sertifikacionog** tela Pošte u Windows skladište sertifikata.
- 5. U aplikaciji Adobe Acrobat Reader je potrebno da se podesi format potpisivanja *CadES-Equivalent*. Neophodno je da se na formi *Creation and Appearance Preferences* pored naziva polja *Default Signing Format* iz padajuće liste izabere *CAdES-Equivalent* i čekira opcija *Include signature's revocation status*, kao što je prikazano na slici 1.

eation and Appearance Prefere	nces		×
Creation			
Default Signing Method:	Adobe Default Security	~	
Default Signing Format:	CAdES-Equivalent	~	
When Signing: Show reasons Show location and	contact information		
Include signature's	revocation status		
View documents in	n Preview Mode		

Slika 1. Čekirane su tri (3) opcije potpisivanja

Do forme prikazane na slici 1 se dolazi na sledeći način: meni $Edit \rightarrow$ opcija *Preferences...* \rightarrow kategorija *Signatures* \rightarrow u sekciji *Creation & Appearance* pritisnuti dugme *More...* Čekira se opcija *Include signature's revocation status* koja omogućava ugrađivanje OSCP (*Online Certificate Status Protocol*) odgovora i/ili registra opozvanih sertifikata (*Certificate Revocation List* - CRL) u potpisan PDF dokument, tako da je **neophodno imati pristup internetu prilikom potpisivanja**.

6. Osim toga, neophodno je da se na formi Signature Verification Preferences čekiraju dve (2) opcije Windows integracije i urade ostala podešavanja, kao što je prikazano na slici 2. Do forme Signature Verification Preferences se dolazi na sledeći način: meni Edit → opcija Preferences... → kategorija Signatures → u sekciji Verification pritisnuti dugme More....

Čekirane dve (2) opcije Windows integracije sa slike 2. omogućavaju aplikaciji Adobe Reader da veruje ROOT sertifikatima koji se nalaze u Windows skladištu ROOT sertifikata.

When document has valid but untrusted sign	natures, prompt to review and trust signers
rification Behavior When Verifying: O Use the document-specified metho O Use the document-specified metho	d; prompt if unavailable d: if unavailable, use default method
Always use the default method:	Adobe Default Security
Verify Signatures Using: Time at which the signature was created and the signated and	Automatically add verification information when saving signed PDF:
Time at which the signature was creed on the sintereway creed on the sintereway creed on the signat	ated saving signed PDF: Ask when verification information is too big
 in the signature Current time 	O Always Never
ndows Integration Trust ALL root certificates in the Windows C Validating Signatures	ertificate Store for:

Slika 2. Čekirane su dve (2) opcije Windows integracije i ostala podešavanja

VAŽNO: Ukoliko niste korisnik usluge izdavanja kvalifikovanih elektronskih vremenskih žigova preskočite korak 7. Ukoliko želite da postanete korisnik, odnosno da biste kupili ovu uslugu za više informacija posetite: <u>https://www.ca.posta.rs/vremenski_zigovi.htm</u>

7. Poželjno/potrebno je da se pridruži vremenski žig. Vremenski žig je posebna usluga Sertifikacionog tela Pošte koja se dodatno naplaćuje. Pre vremenskog žigosanja neophodno je da se na formi New Time Stamp Server podese parametri pristupa Timestamp (TSA) serveru, kao što je prikazano na slici 4. Do te forme se dolazi na sledeći način: meni Edit → opcija Preferences... → kategorija Signatures → u sekciji Document Timestamping pritisnuti dugme More... → kategorija Time Stamp Servers → dugme za dodavanje novog Timestamp servera (slika 3. korak 1). Posle podešavanja Timestamp servera (slika 4.) treba da se obeleži server mišem (slika 3. korak 2) i pritisne dugme Set Default (slika 3. korak 3). Prilikom vremenskog žigosanja neophodan je pristup internetu.

Način prijavljivanja (autentifikacije) korisnika na Timestamp (TSA) server Sertifikacionog tela Pošte moguć je korisničkim imenom i lozinkom, ili sertifikatom koji je izdalo Sertifikaciono telo Pošte. Primer formi za unos podataka kada se autentifikacija vrši putem korisničkog imena i lozinke prikazan je na slikama 4. i 10. Anonimno prijavljivanje korisnika na Timestamp (TSA) server Pošte nije dozvoljeno. Ukoliko ne unesete korisničko ime i lozinku kao što je prikazano na slici 4. prilikom svakog dodeljivanja vremenskog žiga pojavljivaće se forma kao na slici 10.

🔒 Server Settings	_					X
Directory Servers 1	÷	📝 Edit	A Import	≓ Export	🔇 Remove	😭 Set Default
Time Stamp Servers	Name		URL		3	
	2 Pošt	a Srbije korisničl	ko ime/loz https:/	/tsa.ca.posta.rs/time	estamp1	
	Slika	3 Doday	vanie novo	a Timestan	nn servera	

Slika 3. Dodavanje novog Timestamp servera

Name: Timest	amp server Poste Srbije
Server Settings	
Server URL:	https://upisati_adresu_timestamp_servera
User name:	bboskovic@posta.rs
Password:	l

Slika 4. Podaci o Timestamp serveru

Aplikacija Adobe Acrobat Reader DC omogućava:

- Elektronsko potpisivanje PDF dokumenta (⁴). Jedan ili više korisnika mogu da elektronski • potpišu isti PDF dokument (slika 19).
- Elektronsko potpisivanje i vremensko žigosanje PDF dokumenta (⁴⁴⁰).
- Vremensko žigosanje PDF dokumenta (42).

2. Elektronsko potpisivanje i vremensko žigosanje PDF dokumenta

Elektronsko potpisivanje i vremensko žigosanje PDF dokumenta može da se uradi na sledeći način:

- Startuje se aplikacija Adobe Reader i otvori PDF dokument koji treba da se potpiše.
- Pritisne se dugme Tools, pa se izabere opcija Certificates (slika 5).

Slika 5. Izbor panela za rad sa elektronskim sertifikatima

• Na panelu za rad sa sertifikatima se pritisne dugme *Digitally Sign* (slika 6).

Slika 6. Početak potpisivanja PDF dokumenta

- Na formi Adobe Acrobat na kojoj se prikazuje objašnjenje postupka se pritisne dugme OK.
- Na željenom mestu u PDF dokumentu se označi pravougaoni okvir u kome će biti prikazani podaci o potpisniku. Okvir se kreira korišćenjem miša. Ako korisnik ne želi vizuelni prikaz elektronskog potpisa u PDF dokumentu, umesto pravougaonog okvira može da nacrta liniju.
- Na formi *Sign with a Digital ID* se izabere sertifikat za potpisivanje i pritisne dugme *Continue* (slika 7).

Slika 7. Forma Sign with a Digital ID

• Na formi Sign Document se izabere sertifikat za potpisivanje i pritisne dugme Sign (slika 8).

Slika 8. Forma Sign Document sa izabranim sertifikatom za potpisivanje

Strana 6 od 14

- Na formi *Save As* se izabere lokacija na hard disku računara na kojoj će biti snimljen potpisani PDF dokument i pritisne dugme *Save*.
- Unese se lozinka smart kartice/USB tokena i pritisne dugme OK (slika 9).

Smart	t Card		
Please e	enter your PIN.		
E			
	Click here for more informat	ion	
	ок	Cancel	

Slika 9. Unos lozinke smart kartice/USB tokena

• Prijavljivanje na Timestamp (TSA) server unosom korisničkog imena i lozinke (slika 10). Ova forma će da se pojavi u slučaju da niste uneli korisničko ime i lozinku prilikom podešavanja Timestamp servera.

Windows Security	2
AcroRd32.exe	
The server tsa.ca.posta.rs is asking for your user name and password.	
That server also reports: "Time-Stamp Proxy server Sertifikacionog tela Poste".	
bboskovic@posta.rs	
•••••	
Remember my credentials	
OK Const	
UK Cancel	

Slika 10. Unos korisničkog imena i lozinke za pristup Timestamp (TSA) serveru

Na ovaj način je završen postupak elektronskog potpisivanja i vremenskog žigosanja PDF dokumenta. U potpisanom PDF dokumentu postoji vizuelni prikaz elektronskog potpisa sa podacima o korisniku koji je izvršio potpisivanje, kao i datum i vreme potpisivanja (slika 11).

Posle zatvaranja i otvaranja potpisanog PDF dokumenta, osnovni podaci o elektronskom potpisu PDF dokumenta postoje na formi *Signatures* koja se otvara pritiskom na ikonicu plave olovke u *Navigation Panel*-u (slika 11).

Strana 7 od 14

a loois Document.pdf ×				
🕁 ନ 🖶 🗨		٠ ال	/1	@ Θ
This file claims compliance with the PDF/A standar Signatures Validate All Rev. 1: Signed by Blažo Bošković 200000230 of Signature is valid: Source of Trust obtained from the Windows tru Document has not been modified since this	and has be	Blažo Bošković	Digitally si by Blažo B 20000230 Date: 2021	gned ošković) .06.22

Slika 11. Potpisan PDF dokument i forma Signatures sa podacima o elektronskom potpisu

Standard potpisa može da se vidi na formi *Advanced Signature Properties* kao što je prikazano na slici 12. Do te forme se dolazi na sledeći način: *Signatures* (u *Navigation Panel-u*) \rightarrow Desni taster miša na elektronski potpis korisnika \rightarrow *Show Signature Properties...* \rightarrow *Advanced Properties...*

	ice orginater i ropertes
s	ignature Details
	Signature was created using Adobe Acrobat Reader (64-bit) 2024.003.20112.
	Hash Algorithm: SHA256
	Signature Algorithm: RSA with PKCS#1 v.1.5
r	PAdES Signature Level: B-T

Slika 12. Standard potpisa PAdES baseline signatures

3. Podešavanje Adobe Acrobat Reader DC za potpisivanje dokumenata korišćenjem PKCS#11 interfejsa

U nekim slučajevima, moguće je da se prilikom pokušaja da se dokument potpiše, iako je Adobe Acrobat Reader DC podešen prema ovom uputstvu, pojavi greška i potpisivanje bude neuspešno. To je posledica promena koje nekada sa ažuriranjem donesu nove verzije Adobe Reader-a. U tom slučaju je moguć drugačiji način korišćenja sertifikata sa smart kartice/USB tokena.

Kako biste podesili Adobe Acrobat Reader DC za potpisivanje dokumenata korišćenjem PKCS#11 interfejsa, potrebno je da se sledeći putanju: meni *Edit* \rightarrow opcija *Preferences...* \rightarrow kategorija *Security (Enhanced)* dečekira opcija *Enable Protected Mode at startup* kao na slici 13. i restartuje Adobe Acrobat Reader DC.

ferences	
Categories:	Sandbox Protections
Commenting	Enable Protected Mode at startup
Documents	
Full Screen	Protected View Off
General	Files from poten
Page Display	

Slika 13. Opcija Enable Protected Mode at startup

Zatim je potrebno da se podesi PKCS#11 modul na sledeći način: meni $Edit \rightarrow$ opcija *Preferences...* \rightarrow kategorija *Signatures* \rightarrow u sekciji *Identities & Trusted Certificates* pritisnuti dugme *More...*. Na formi *Digital ID and Trusted Certificate Settings* treba da se klikne na opciju *PKCS#11 Modules and Tokens*, a zatim na dugme *Attach Module* (slika 14).

Slika 14. Forma Digital ID and Trusted Certificate Settings

Potrebno je da se u polje filename unese putanja PKCS#11 modula, koja je u ovom slučaju C:\Windows\System32\aetpkss1.dll kao na slici 15. i pritisne dugme *Open*. U spisku PKCS#11 modula će da se pojavi modul kao na slici 16.

← → × ↑ 📙 « Windov	vs → System32	v ċ	,∕⊂ Sear	ch System32	
Organize 🔻 New folder				EE • 🔟	?
This PC	ame	Date	modified	Туре	
> 🧊 3D Objects	0409	7.12.	2019. 10:50	File folder	- 1
> Desktop	AdvancedInstallers	8.9.2	022. 05:12	File folder	
> 🖉 Documents	am-et	7.12.	2019. 10:14	File folder	
Developed	AppLocker	7.12.	2019. 10:14	File folder	
	appraiser	8.9.2	022.05:12	File folder	
> 🥊 Music	AppV	8.9.2	022. 05:12	File folder	
> 📰 Pictures	ar-SA	30.3.	2023. 17:43	File folder	
> 📕 Videos	bg-BG	6.3.2	023, 12:22	File folder	
> 🏪 Local Disk (C:)	Boot	30.3.	2023. 17:43	File folder	
¥ 4					
File name:	C:\Windows\System32\aetpkss1.dll		✓ PKCS#11	modules (*.DLL)	~

Slika 15. Lokacija PKCS#11 bibiloteke C:\Windows\System32\aetpkss1.dll

-	Digital IDs	Attach Module	Detach Module	C Refresh
	Roaming ID Accounts	Module Manufacturer ID	Library Path	
	Digital ID Files	A.E.T. Europe B.V.	C:\Windows\S	ystem32\aetpkss1.dll
	Windows Digital IDs			
>	PKCS#11 Modules and Tokens			

Slika 16. Prikaz dodatog PKCS#11 modula

Potom treba da se otvori meni *Cryptographic Token Interface*, pritisne *Login*, a potom unese lozinka (PIN) kartice/tokena i potvrdi na dugme OK, kao što je prikazano na slici 17.

V Dig	gital IDs	Change Password	Login	Logout	R.
Roaming ID Accounts Digital ID Files		Token Label		Status	
		Blažo Bošković 200057845		Logged out	
	Windows Digital IDs				
\sim	PKCS#11 Modules and Tol				;
Cryptographic Token Ir	Tokan Label: Plaža Po	čković 200057	245		
	Blažo Bošković 2000	loken Label. blazo bo	5KUVIC 2000370		
Tru	isted Certificates	Password: *****			
			OK	Cancel	

Slika 17. Prikaz logovanja putem PKCS#11 interfejsa

Kao poslednji korak potrebno je da se izabere sertifikat klikom na ime i prezime korisnika, a zatim klikne na dugme sa ikonicom olovke i iz menija koji se otvori treba da se izabere opcija *Use for Signing*, kao što je prikazano na slici 18.

V Digital IDs	Add ID	🥖 Usage Options 👻 🛐 Certi		
Roaming ID Accounts Digital ID Files Windows Digital IDs	Name 🌶 Blažo Bošković 20	 ✓ ✓ Use for <u>Signing</u> Manage <u>Attribute</u> Certificates <u>Bersonalize</u> 		
 PKCS#11 Modules and Tokens Cryptographic Token Interface Blażo Bošković 200000230 Trusted Certificates 				

Slika 18. Podešavanje sertifikata za potpisivanje

Na ovaj način je Adobe Reader DC podešen za potpisivanje putem PKCS#11 interfejsa. Razlike kada se potpisivanje obavlja putem PKCS#11 interfejsa u odnosu na korišćenje sertifikata iz Windows skladišta (MSCAPI) su:

- 1. prilikom izbora sertifikata za potpisivanje u nastavku se prikazuje (PKCS#11 device),
- 2. PIN kartice/tokena unosi se u Adobe formi za potpisivanje.

4. Razlozi zbog kojih elektronski potpis PDF dokumenta nije ispravan

Ako je elektronski potpis PDF dokumenta **neispravan** (INVALID), ili je status potpisa **nepoznat** (UNKNOWN), aplikacija Adobe Reader će na formi *Signatures* takvom potpisu da dodeli ikonicu crvenog kruga sa belim krstom (🎝), odnosno, ikonicu žutog trougla (🎝), kao što je prikazano na slici 19. Forma sa slike 19. je dobijena kao rezultat verifikovanja tri (3) potpisa korišćenjem aplikacije Adobe Acrobat Reader DC.

File Ed	imen t:pdf - Adob it View Window	e Acrobat Reader I Help	DC		
Hon	ne Tools	Document	1/1	8.25% *	
10 A	it least one signati	re is invalid.	Ø	Signature Panel	
e	Signatures		\times		
0	*		Validate All		
Ó.	H. 1:5	iigned by Olivera O	pozvanić 100029		
	1 Miscell 	aneous Change(s) iigned by Dragan S	pasić 100034159		
	E LA Rev. 3: 5	igned by Suzana N	litrović 10000016	i	

Slika 19. Statusi elektronskih potpisa tri potpisnika (INVALID, VALID i UNKNOWN)

Razlozi zbog kojih je elektronski potpis PDF dokumenta neispravan (🍫) mogu da budu:

- Sadržaj PDF dokumenta je izmenjen posle potpisivanja (narušen je integritet dokumenta).
- Sertifikat kojim je izvršeno elektronsko potpisivanje je opozvan ili je suspendovan.
- Format elektronskog potpisa je defektan (primer: Error encountered while BER decoding).

Razlozi zbog kojih je status elektronskog potpisa PDF dokumenta nepoznat (44) mogu da budu:

- Ne može da se proveri identitet sertifikata kojim je izvršeno elektronsko potpisivanje. Predlog za rešenje problema: instalisanje sertifikata **Pošta Srbije CA Root** u Windows skladište sertifikata i čekiranje **dve (2) opcije Windows integracije** (slika 2).
- Ne može da se proveri opozvanost sertifikata kojim je izvršeno elektronsko potpisivanje. Predlog za rešenje problema: od računara na kome se radi verifikovanje potpisanog PDF dokumenta treba da se omogući pristup ka OCSP i CRL serverima Sertifikacionog tela Pošte.
- Sertifikatu kojim je izvršeno elektronsko potpisivanje je istekao rok važnosti ili još nije počela njegova važnost. Predlog za rešenje problema: na računaru na kome se radi verifikovanje potpisanog PDF dokumenta treba da se proveri da li je podešen tačan datum, vreme i vremenska (časovna) zona.

5. Vremensko žigosanje PDF dokumenta

PDF dokumentu je moguće da se, ukoliko postoji potreba, pridruži samo vremenski žig bez obzira na to da li dokument sadrži prethodne potpise i/ili vremenske žigove ili ih ne sadrži. Da biste mogli da dokumentu pridružite vremenski žig, neophodno je da ste prethodno podesili Adobe Reader DC u skladu sa postupkom koji je opisan u poglavlju 1. ovog dokumenta. Prilikom vremenskog žigosanja **neophodan je pristup internetu**. Po završenom podešavanju Adobe Reader DC vremensko žigosanje PDF dokumenta možete da uradite na sledeći način:

• Izabrati $Tools \rightarrow Certificates$. Otvoriće se forma kao na slici 20.

Posle klika na opciju *Time Stamp* otvoriće se Windows forma *Save As* kao na slici 21. u kojoj je potrebno da izaberete lokaciju na kojoj želite da dokument bude sačuvan, a po potrebi možete i da preimenujete naziv dokumenta.

	« Users »	
Organize 👻 Nev	v folder	
 This PC 3D Objects Desktop Documents Downloads Kes-scan Music Pictures 	A Bx Reporter2Editor	
Videos		
Videos	✓ Time-Stamp	
File name:	Adaba DDE Eilaa (* ado	
Save as type:	Adobe PDF Files (*.pdf)	

Slika 21. Čuvanje dokumenta koji će biti žigosan

U zavisnosti od toga kako ste podesili autentifikaciju na Timestamp server može da se pojavi forma za unos korisničkog imena i lozinke ili forma za izbor sertifikata i unos lozinke (PIN). Ukoliko ste korisničko ime i lozinku uneli i sačuvali prilikom podešavanja kao što je prikazano na slici 4. forma za unos ovih podataka se neće pojaviti. U suprotnom pojaviće se forma kao na slici 10. i biće potrebno da unesete korisničko ime i lozinku. Kada je dokument uspešno sačuvan završili ste vremensko žigosanje dokumenta. Da biste proverili da li je dokumentu uspešno pridružen vremenski žig zatvorite i otvorite PDF dokument. Klikom na dugme sa simbolom

olovke, kao na slici 22. pojaviće se prikaz sa detaljima vremenskog žiga. Na slici 23. je prikazan primer neuspešnog vremenskog žiga.

Slika 23. Prikaz neuspešnog vremenskog žiga u PDF dokumentu